

Riigi üldised huvid ruumilises arengus

Tööversioon¹ üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ üldise osa vastavast peatükist 22.11.2010

koostanud Toomas Paaver

Käesolevas versioonis kasutatakse mõistet „üldine huvi“, mis on määratlemata õigusmõiste. Mõistet kasutatakse siinkohal seostatuna Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 32 sätestatud põhimõtetega, lugedes selle käesoleva dokumendi kontekstis samaväärseks ka Planeerimisseaduse § 4 lg 2 kasutatud mõistega „avalik huvi“. Kuna üleriigilise planeeringu koostajad on saanud erinevaid ettepanekuid selle mõiste täpsemaks defineerimiseks või ümbersõnastamiseks (näiteks ka „riiklik huvi“), siis võib kaaluda mõiste täpsemat sisustamist edasiste seadusemuudatuste kaudu. Üleriigilise planeeringu kontekstis sisustab üldise huvi mõiste järgnev sissejuhatus.

Üldiste huvide määratlemise eesmärgid ja sisu

Eesti riigi eesmärgiks on ruumilise arengu kujunemine vastavalt üleriigilises planeeringu koostamise ajal kokku lepitud visioonile ja arengusuundadele. Selleks peavad erinevad riigiasutused ja kohalikud omavalitsused otsuste tegemisel ning jooksvas töös arvestama ruumilise arengu visiooniga. Riigi üldised huvid tuuakse välja, et võtta need aluseks nii kohalikul, regionaalsel kui ka riiklikul tasandil otsuste tegemiseks vajalikele kaalutlustele ning rahvusvahelisele koostööle ruumilise arenguga seotud küsimustes. Üldiste või avalike huvide loend ei saa olla lõplik ega suletud - Käesolev loend käsitleb üksnes neid üldisi huve, millel on otsene seos süsteemse ruumilise arenguga ja üleriigilise planeeringu eesmärkidega.

Kui riigi üldine huvi osutub vastuolus olevaks kohaliku üldise huviga või erahuviga, siis käesolev riigi huvide kirjeldus, koos ruumilise arengu visiooni jt üleriigilise planeeringu osadega, on riigiasutustele ja kohalikele omavalitsustele lähtekohaks kaalutluste väljatoomisele ja riigi seisukohtadega arvestamisele erinevates ruumilist arengut mõjutavates haldusmenetlustes. Riigi üldised huvid tuleb viia võimalikult hästi tasakaalu kohalike huvide ja erahuvidega ning need peavad olema kaalutlustes olulisel kohal. Kui riigi üldised huvid osutuvad üksikotsuse tegemisel omavahel vasturääkivaks, siis tuleb kaalutleda kõiki asjassepuutuvaid riigi huve ning tasakaalustada neid omavahel, arvestades vastavat huvi esindava riigiasutuse seisukohaga.

Riigi üldised huvid on aluseks ka riigiasutuste jooksvale tööle, üleriigilistele arengukavadele ja investeeringute valikule, rahvusvahelistele kokkulepetele, riigi maa sihipärasele kasutamisele ja ruumilisele planeerimisele. Sõltuvalt konkreetsest olukorrast võivad riigi üldised huvid olla aluseks ka projekteerimis- ja ehitusvaldkonna otsustele ning asjakohastele riigi- või munitsipaalmaa tehingutele erinevate riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste poolt.

Erinevat liiki üldiste huvide arvestamine, esindamine, rakendamine ja kaitsmine toimub väga erineval viisil. Mitmed üldised huvid ei saa leida täpset käsitlust üleriigilise planeeringu koosseisus ja vajavad täpsustamist detailsema tasandi planeeringutes. Samal ajal on vajalik nende arvessevõtmine erinevate üksikotsuste tegemisel kogu üleriigilise planeeringu kehtivusperioodil, lähtudes üleriigilise planeeringu eesmärkidest ja järgnevast üldiste huvide jaotusest.

Üleriigilise planeeringu lahutamatuks lisaks koostatakse tegevuskava koos seiresüsteemi põhimõtete väljatöötamisega, mis sätestab riigiasutuste poolse tegevuste jaotuse planeeringu elluviimiseks ning tagab planeeringus sätestatud eesmärkide elluviimise, sealhulgas riigi üldiste huvide arvestamise.

¹ Riigi üldised huvid on algversioonina läbi arutatud üleriigilise planeeringu ekspertrühmas 14.06.2010. Selle alusel täiendatud versioon on saadetud ministeeriumite, maavalitsuste ja omavalitsusliitude esindajatele arvamuse avaldamiseks 2.09.2010 ning kokkuvõtlikult tutvustatud üleriigilise planeeringu piirkondlikel aruteludel oktoobris-novembris 2010. Vastavalt laekunud tagasisidele on edasiarendusena valminud üldiste huvide käesolev versioon.

Riigi üldised huvid ruumilises arengus jaotuvad järgmiselt:

1. Riigi huvid rahvusvahelises ruumis.

Huvid, mis on seotud riikidevaheliste ruumiliste seoste arendamisega vastavalt Eesti ruumilise arengu visioonile ning mida riik esindab eelkõige rahvusvahelises koostöös.

2. Üleriigiliste võrgustikega seotud huvid.

Huvid, mis on seotud üleriigilise planeeringu visiooni elluviimiseks vajalike arendatavate ja säilitatavate võrgustikega.

3. Üleriigiliselt oluliste maa-alade ja objektidega seotud huvid.

Huvid, mis on ruumilise arengu visioonist tulenevalt seotud konkreetsete asukohtadega (arvestades, et asukohtade määratlemine võib olla hilisemate otsuste ja planeeringute ülesanne).

4. Asukohast sõltumatud üleriigilised huvid ruumilises arengus.

Huvid, mida tuleb ruumilise arengu visiooni elluviimiseks arvestada üksikute arenduste juures kõikjal riigis, sh kohaliku omavalitsuse tasandil planeerimisalaste otsuste tegemisel.

1. Riigi huvid rahvusvahelises ruumis

Riik käsitleb üldise huvina igakülgset ruumiliste ühenduste parandamist Eesti ja teiste riikide vahel vastavalt ruumilise arengu visioonile, samuti riigi julgeoleku tagamist. Selle eesmärgiga seotud huve rakendavad ja kaitsevad erinevad riigiasutused eelkõige välissuhtluses, rahvusvahelises planeerimiskoostöös, kokkulepete sõlmimisel Euroopa Liidus ning suhetes teiste riikidega. Eesti käsitleb oma huvidena rahvusvahelises ruumis järgmist:

- 1.1 Eesti ühendamine muu Euroopaga võimalikult kiirete ja turvaliste raudteede ja maanteedega abil eelkõige läbi Läti, Leedu ja Poola.
- 1.2 Kõigi läänemere maade ühtselt funktsioneeriva, sadamatega integreeritud ja Euroopa pealinnadega ühendatud raudteevõrgustiku ja reisirongiliinide süsteemi loomine, sealhulgas võimalikult lüüsi üleminekute loomine erineva rööpavahe laiusega raudteesüsteemide (1435mm ja 1520mm) vahel.
- 1.3 Võimalikult väheste peatustega rahvusvaheliste kiirete ja kvaliteetsete reisirongiliinide käivitamine, ühendades Tallinna Berliiniga ning arvestades võimalikult mugava ühenduse loomisega ka Praha, Viini, Budapesti, Kiievi jm sõlmpunktide suunas. Moskvasse ja Peterburi suunduvate reisirongiühenduste areng, kiiruse ja kvaliteedi tõstmine.
- 1.4 Rahvusvaheliste reisirongi ühenduste planeerimine läbi Eesti, sealhulgas võimalikule raudteetunnelile asukoha planeerimine ja raudteepraami jaoks sobivate sadamate kavandamine. Kesk-Euroopast Peterburi, Balti riikidesse ja Soome suunduvate reisirongi ühenduste võimalikult terviklik ja kõigi vajadusi arvestav kavandamine.
- 1.5 Eestit teiste riikidega ühendavate veeteede ja lennukoridoride säilitamine ning võimalikult paljude otseühenduste tagamine Tallinnast jt. Eesti sadamatest ning lennujaamadest teistesse riikidesse, eelkõige olulisematesse sõlmpunktidesse.
- 1.6 Euroopa Liitu kuuluvate läänemere maade ühtse elektri-, gaasi- ja telekommunikatsioonivõrgustiku arendamine, arvestades kõigi riikide energiapuudustega.
- 1.7 Piiriületusvõimaluste parandamine Venemaaga, sealhulgas uue maantee silla rajamine Narva linnast möödumiseks.
- 1.8 Läänemere kasutamise ruumiline planeerimine ühtse tervikuna rahvusvahelises koostöös, arvestades tasakaalustatult kõigi riikide vajadustega, merekeskkonna ning tervikliku ökosüsteemi säilimisega.
- 1.9 Narva jõe ja veehoidla (sealhulgas Narva veehoidla tammide) kasutamise, edasiarenduste ja ühenduste planeerimine arvestades tasakaalustatult Eesti ja Venemaa vajadusi.
- 1.10 Peipsi järve ja sellega seotud jõgede baasil ühtse siseveeteede võrgu areng ning uute laevaliinide käivitamine.
- 1.11 Tallinna ja Helsingi areng vastastikku teineteist täiendava ja hästi ühendatud koostööpiirkonnana (kaksiklinnana).
- 1.12 Eesti-Läti koostöö edendamine ruumilise planeerimise alal, piiriala ühine arendamine EL sisepiirina ning inimeste (sh tööjõu), kaupade, teenuste ja kapitali vaba piiriülese liikumise soodustamine, kultuuriliselt ja majanduslikult seotud ühise loodus- ja elukeskkonna jätkusuutliku ruumi loomine.
- 1.13 Riikidevahelises koostöös julgeoleku tagamine ja võimalikult selge riikide julgeolekualaste kohustuste ruumiline jaotumine piirialadel, sealhulgas merepiiridel ja õhuruumis.

2. Üleriigiliste võrgustikega seotud huvid

2.1 Arendatavad ühendusvõrgustikud

Riik käsitleb üldise huvina inimeste liikumiseks, kaupade transportimiseks ning riigi osade energiaga varustamiseks vajalikke terviklike üleriigiliste võrgustike säilimise ja edasiarendamise eesmärki, samuti tuleviku arenduste jaoks võimaluste loomist ja säilitamist. Kõigi võrgustike juures on üldiseks huviks on nende riigisisene sidusus ning võimalikult head seosed teiste riikide vastavate võrgustikega. Üleriigiliste ühendusvõrgustike peamised koridorid määratakse üldjuhul maakonna tasandi planeeringutega. Riik kaitseb võrgustike arendusvõimaluste püsimumis ruumis ka ajakohaste planeeringute puudumise korral. Üldistes huvides arendamist vajavad ühendusvõrgustikud on:

- 2.1.1 Integreeritud ühistranspordivõrgustik (eelkõige raudteevõrgustiku, aga ka maanteevõrgustiku, veeteede ja õhuruumi baasil), mida arendatakse erinevat liiki transpordivahendite kombineerimise abil, ühendades sõlmpunktides ruumiliselt võimalikult ühtsesse süsteemi linnasisesed ühistranspordisüsteemid, kergliiklusruumi, ühis- ja individuaaltranspordi kombineerimise võimalused, erinevate transpordiliikide terminalid ja peatuskohad (seoses p 2.2.1) ning sidudes ka ajalises mõttes erinevate ühistranspordivahendite liikumisgraafikud.
- 2.1.2 Riigi olulisemaid keskusi omavahel ühendav ja riiki teiste riikide sõlmpunktidega ühendav, kiiret reisirongiliiklust eelistav (ning samas kaubavedu võimaldav) raudteevõrgustik;
- 2.1.3 Riigi regioone, kohalikke keskusi ja maapiirkondi siduv ning võimalikult ohutut liiklemist soosiv maanteede võrgustik;
- 2.1.4 Veekogudel liiklemise võimalusi avardav ning saartega püsivat ühendusepidamist tagav veeteede (sealhulgas üldiseks vabaks veeliikluseks vajalik ruum ja väikelaevadele suunatud veeteed) võrgustik merel ja siseveekogudel;
- 2.1.5 Riigi kõigi osade püsivat energiavarustust võimalikult kindlalt tagavad ja keskkonnasõbralikku energiatootmist eelistavad elektrienergia ja gaasi ülekandevõrgustikud;
- 2.1.6 Võimalikult mitmekesisest riigisisest ja rahvusvahelist infovahetust võimaldavad ja kindlalt püsivat telekommunikatsiooni levi tagavad võrgustikud;
- 2.1.7 Riigi elanikele ja külalistele mitmekesisest liikumis- ja puhkamisvõimalusi pakkuv ning igapäevaelus tervislikke eluviise soosiv avalik ruum (sh kergliiklusteede, jalgteede ja madala liiklustihedusega autoteede, samuti matka-, suusa- jm loodusradade terviklik võrgustik);

2.2 Arendatavad üksikobjektide võrgustikud

Üksikobjektid moodustavad võrgustiku, kui erinevad samalaadsed üksikobjektid teenindavad riigi erinevaid osi. Riik käsitleb üldise huvina selliste üksikobjektide võrgustike säilimise ja edasiarendamise eesmärki, mis tagavad riigi erinevates osades elamise võimalust, elanikule vajalike teenuste kättesaadavust, elanike turvalisust või toetavad muul viisil ruumilise arengu visiooni elluviimist. Erinevat liiki üksikobjektide teeninduspiirkonnad on ruumiliselt väga erinevad, seega käsitletakse ka iga vastava objektivõrgustiku tihedust ja paiknemist vastavalt tema eesmärgile. Üksikobjektide võrgustike täpsem sisu ja teeninduspiirkondade suurus määratakse üldjuhul maakonna tasandi planeeringutega. Üldistes huvides arendamist vajavad üksikobjektide võrgustikud on:

- 2.2.1 Riigisisest ja rahvusvahelist sujuvat liikumisvõimalust tagav ning elu-, töö- ja puhkekohtadega seotud ühistransporditerminalide ja peatuskohtade võrgustik (seoses p 2.1.1), millesse kuuluvad erineva suurusega raudtee-, bussi-, lennujaamad ja reisisadamad.
- 2.2.2 Elanikele vajalike erinevate teenuste kättesaadavust tagav sotsiaalne infrastruktuur (näiteks koolivõrgustik, haiglavõrgustik jms, aga ka uued kaugtöö võimalusi avardavad infrastruktuurid), mille hulka kuuluvad vajadusel ka ärilise suunitlusega objektide võrgustikud;
- 2.2.3 Veekogude kasutamisevõimalusi avardav sadamate (sh väikesadamate) võrgustik mererannikul ja siseveekogude kallastel (seoses p 2.1.4);
- 2.2.4 Riigi olulisemaid keskusi ühendav, Eesti geograafilist kättesaadavust teistest riikidest hõlbustav ja väikesaartega püsivat ühendust tagav lennunduse infrastruktuur (kopteriplatside ja väikelennujaamade võrgustik).
- 2.2.5 Elanike julgeoleku tagamiseks vajalikud võrgustikud (nt päästekomandod);
- 2.2.6 Keskkonnasõbraliku transpordi korraldamist võimaldav infrastruktuur, sealhulgas näiteks elektriautode laadimisvõrk.

2.3 Olemasolevad säilitatavad võrgustikud

Riik käsitleb üldise huvina selliste võrgustikulaadsete üleriigiliste ruumiliste struktuuride säilitamise eesmärki, mis on looduslikult või inimese tegevuse tagajärjel juba välja kujunenud, kuid mille puhul eksisteerib oht nende kahjustumisele erinevat liiki ruumiliste arengute elluviimise korral. Üldistes huvides säilitatavate võrgustikena käsitletakse järgmist:

- 2.3.1 Roheline võrgustik kui eri tüüpi ökosüsteemidest, looduslikest ja poollooduslikest kooslustest koosnev süsteem ning muud liikide mitmekesisuse säilimiseks vajalikud võrgustikud eelkõige maismaal, aga ka veekogudes ja õhuruumis;
- 2.3.2 Ajalooliselt kujunenud avalike teede ja radade võrgustik maismaal;

3. Üleriigiliselt oluliste maa-alade ja objektidega seotud huvid

3.1 Üleriigiliselt olulised arendusalad

Üleriigiliselt oluliste arendusaladena käsitletakse oluliste logistiliste sõlmede maa-alasid, transpordisüsteemi sõlmpunkte ning riigi rahvusvahelist kuvandit oluliselt mõjutavaid piirkondi, kus põimuvad riigi, kohalike omavalitsuste ja erasektori poolt elluviidavad arendused. Riik käsitleb üldise huvina niisuguste maa-alade arenduse kvaliteetset, terviklikku ja ruumilise arengu visiooniga kooskõlalist arendustegevust. Üleriigiliselt oluliste arendusalade piirid täpsustatakse üldjuhul maakonna või üldplaneeringu tasandil, kuid riik kaitseb oluliste arendusalade eesmärgipäraste arendusvõimaluste püsimist ka ajakohaste planeeringute puudumise korral. Üldistes huvides määratletakse üleriigiliselt olulisteks arendusaladeks:

3.1.1 Riigi olemasolevate ja arendatavate väravate (rahvusvaheliste sadamate, lennujaamade, raudteejaamade või logistikakeskuste) maa-alad, lähiümbrus ja nende sidustatud arengu tagamiseks vajalik ruum.

3.1.2 Maa-alad, mis on vajalikud rahvusvahelise kaubavahetuse ja ettevõtluse võimaluste tagamiseks ja avardamiseks (kaubasadamate, raudtee kaubajaamade, lennujaamade ja maanteed sõlmpunktide arendamiseks ja nende omavaheliste seoste loomiseks);

3.1.3 Maa-alad, millel erinevad üleriigiliselt tähtsad kultuuri-, haridus- ja spordiobjektid, valitsusasutused või muud riiki sümboliseerivad objektid ja ehitised moodustavad ruumiliselt seotud koosluse;

3.1.4 Pealinna ja riigi asustusstruktuuri peamiste sõlmpunktide (eelkõige tööjõuareala keskused ja ruumilise arengu visioonis loetletud 12 linna) arenduspotentsiaaliga kesklinnapiirkonnad koos ühistranspordi sõlmede ja keskmate veeäärsete arendusaladega.

3.2 Üleriigiliselt olulised arendusobjektid

Üleriigiliselt oluliste arendusobjektidena käsitletakse eelkõige ühekordse arendusena rajatavaid või olemasolevaid üksikobjekte, mis on seotud riigi rahvusvaheliste ühenduste ja rahvusvahelise suhtlusega, mis sümboliseerivad riiki rahvusvaheliselt, mis on vajalikud riigikaitse tagamiseks, muus mõttes riigi põhifunktsioonide täitmiseks või ruumilise arengu visiooni elluviimiseks. Riik käsitleb üldise huvina rajatavate objektide eesmärgipärast asukohavalikut, kõrgekvaliteedilist ruumilist ja arhitektuurset lahendust ning ehituslikku teostust. Riik käsitleb olemasolevate objektide puhul üldise huvina nende ruumilise kvaliteedi säilimist, eesmärgipärast edasiarendust ning vajadusel ruumiliste seoste parandamist. Üleriigiliselt oluliste arendusobjektide loendit võib jooksvalt täpsustada riigi tasandi planeerimisalases töös, asukohavalikuid teostatakse üldjuhul maakonna või üldplaneeringu tasandil.

Üldistes huvides määratletakse üleriigiliselt oluliste arendusobjektidena:

3.2.1 Suuremate linnade reisijate transporditerminalid (raudtee-, bussi- ja lennujaamad, reisisadamad ning kombineeritud reisiterminalid);

3.2.2 Riiki sümboliseerivad, riigis kesket tähtsust omavad või rahvusvahelisele suhtlusele suunatud erinevat liiki kultuuri-, haridus- ja spordiobjektid, samuti peamised valitsusasutused.

3.2.3 Kõik planeerimisseaduse § 32 loetletud riiklikult tähtsad ehitised (kaitseväe ja Kaitseliidu harjutusväljad, sõjaväelennuväljad, rahvusvahelised tsiviillennuväljad, elektrijaamad, mille energiatoodang ületab ühe kolmandiku riigi elektritarbimisest, üleriigiline ohtlike jäätmete lõpladustuspaik, üleriigiline radioaktiivsete jäätmete hoidla, riigikaitse otstarbega sadamad);

3.3 Üleriigiliselt olulised kaitstavad alad ja objektid

Üleriigiliselt oluliste kaitstavate alade ja objektidena käsitleb riik eelkõige territooriumil paiknevat mitmekesisist loodus- ja kultuuripärandit. Riik käsitleb üldise huvina pärandi säilimise, ligipääsetavuse ja vaadeldavuse eesmärki. Üldistes huvides määratletakse kaitstavad alad ja objektid eelkõige looduskaitse- ja muinsuskaitsealade alusel, võttes vajadusel tasakaalustatult arvesse teisi ruumilise arenguga seotud üldisi huve.

Täiendavalt loetakse üldise rahvusliku väärtusena üleriigiliselt oluliseks kaitstavaks objektiks ka meri ja suuremad veekogud, mille puhul riik käsitleb üldise huvina nende visuaalse mõju ja traditsiooniliste kasutamise võimaluste säilitamist, mida võetakse tasakaalustatult arvesse vee-alale kavandatavate mahukate arenduste kavandamisel.

4. Asukohast sõltumatud üleriigilised huvid ruumilises arengus

Riik käsitleb üldise huvina selliseid ruumilise arengu visiooni arengusuundi, mille elluviimine teostub jooksvalt üksikute otsuste kaudu kõikjal riigis. Nende üleriigiliste huvide igakordne sisustamine ja kaitsmine on iga üksiku otsuse tegemisel eelkõige kohaliku omavalitsuse ülesandeks, kellega teeb vajadusel ja võimalusel koostööd vastava valdkonna riigiasutus. Järgnevate huvide arvestamine on oluline nii linnades ja asulates kui ka asulavälises ruumis. Seejuures tuleb iga üksiku otsuse korral arvestada elanikkonna tihedust ja asustuse tüübile omast mastaapi. Asukohast sõltumatuteks üldisteks huvideks loetakse:

4.1 Väljakujunenud asutusstruktuuri hoidmine, elamisvõimaluste säilitamine ja parendamine olemasolevates asulates, hajaasustusalal ja väikesaartel;

4.2 Linnade ja muude asulate kompaktsuse hoidmine (nende arendamine eelkõige sisestruktuuri tihendamise, kasutusest väljalangenud maade kasutuselevõtu, ruumilise mitmekesisuse ja elukeskkonna kvaliteedi tõstmise kaudu);

4.3 Mistahes uute arendusalade arendamine võimalikult ühtsete ja terviklike, hoolega läbikaalutud ruumiliste visioonide ja terviklahenduste alusel, sealhulgas mistahes uute elamupiirkondade rajamine terviklikult üheskoos erinevas vanuses elanikele vajalike sotsiaalse infrastruktuuri osade, ühistranspordi võimaluste, avaliku ruumi ja kohaliku keskuse arenguga;

4.4 Avaliku ruumi (ühiskonnaliikmete poolt ühiselt kasutatava ruumi) üldise mitmekesisuse, kvaliteedi ja sidususe tõstmine, erinevate ühiskonnaliikmete vajadusi arvestava struktuuri ja ulatuse loomine, kergliikluse ja ühistranspordi arenduste eelistamine autoliikluse arendustele;

4.5 Veeäärsete alade väärtustamine ja avamine. Veekogude kasutamisevõimaluste suurendamine (sealhulgas erinevate avalike ligipääsude loomine veekogude äärde), eelistatult avalike ruumide ja ühiskondlike ehitiste arendamine, samuti väljakujunenud maastikuliste ja linnaliste eripärade rõhutamine erinevate veeäärsete alade arengus;

4.6 Kohaliku ja linnasisese avaliku teedevõrgu jalakäijasõbralik areng. Inimese jaoks loomulikke liikumissuundi arvestava, konflikti- ja katkestuskohti vältiva, sidusa, kasutajasõbraliku, esteetiliselt nauditava ja ohutu kergliiklusruumi ja jalakäijate liikumisstruktuuri kujundamine ning selle võimalikult hea ruumiline seostamine elu-, töö- ja puhkekohtadega, vaatamisväärsuste, veekogude ning üleriigilise integreeritud ühistranspordisüsteemiga (sealhulgas raudteede arendamisel kergliiklusruumi katkestuste vältimine ning raudteekoridoride maa-aladel pikisuunalise kergliikluse soosimine);

4.7 Erinevas vanuses elanikele vajalike teenuste ja ühistranspordi kättesaadavuse tagamine võimalikult kodulähedases piirkonnas asulates, samuti selle võimaluse puudumise korral muul viisil kättesaadavuse tagamine hajaasustuses;

4.8 Uute ehitiste (eelkõige hoonete, aga ka avalike ruumide, tehismaastike ja teede) ehitamine, seades esmaseks eesmärgiks võimalikult kõrge arhitektuurilise ja ehitusliku kvaliteedi ning olemasolevat keskkonda ja tulevikusuundumusi arvestavate, ruumilist mitmekesisust rikastavate, terviklike planeeringulist ja arhitektuursete lahenduste eelistamise;

4.9 Väljakujunenud ruumiliste struktuuride, linna- ja külamiljöö, kohavaimu ning ajaloolise ehitatud pärandi väärtustamine;

4.10 Riigi erinevatele piirkondadele omaste maastike väärtustamine ja ruumiliste eripärade ja kultuurmaastike säilitamine, sealhulgas olemasoleva metsa- ja põllumajandusmaa hoidmine;

4.11 Ökosüsteemi terviklikkuse väärtustamine ja säilitamine, roheline võrgustiku sidususe hoidmine ja parandamine, arendades sealjuures inimesele suunatud puhkeotstarbelisi liikumisevõimalusi. Linnalooduse väärtustamine ja roheline võrgustiku jätkumine linnastruktuuridesse;

4.12 Asustusalade planeerimisel üleujutusrisi vähendamine ja liigse vee ärajuhtimise tagamine, samuti võimalikult kindla energia, vee- ja sidevarustuse tagamine ning võimalikult säästliku reovee ja jäätmete äraandmisevõimaluse loomine, arvestades asustustüübi eripäradega;

4.13 Elamutüüpide mitmekesisust avardavate ruumiliste lahenduste eelistamine ja elukoha valikuvõimaluste suurendamine;

4.14 Ettevõtlusvõimalusi avardavate ruumiliste lahenduste eelistamine ja töökoha valikuvõimaluste suurendamine;

4.15 Tervislikku ja turvalist elukeskkonda, samuti tervislike eluviise soosivate ruumiliste lahenduste eelistamine;

4.16 Igakülgselt energiasäästu soosivate ruumiliste lahenduste eelistamine.